

דו"ח הוועדה להערכת איכות של
התוכניות להוראת לשון עברית
מכללת אחוה

2019

תש"ף

תוכן העניינים

- פרק 1: רקע 2
- פרק 2: תהליכי עבודה של הוועדה 3
- פרק 3: הערכת איכות של תוכנית הלימודים להוראת לשון עברית במכללת אחוה 4
- פרק 4: המלצות 9

נספחים

- נספח 1: כתב המינוי של הוועדה 11
- נספח 2: סדר יום הביקור 12
- נספח 3: עקרונות לבניית הסילבוסים 13

פרק 1 : רקע

בהתאם להחלטתה להעריך את תוכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הוראת הלשון העברית, מינתה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית רביד, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב – יו"ר הוועדה
- פרופ' רינה בן-שחר, מכללת אורנים, אוניברסיטת חיפה¹
- ד"ר אהרן הורנקוהל, הפקולטה ללימודי אסיה והמזרח התיכון, אוניברסיטת קיימברידג'
- פרופ' זהר לבנת, המחלקה ללשון העברית וללשונות השמיות, אוניברסיטת בר-אילן
- פרופ' חנה עזר, מכללת לוינסקי לחינוך²
- פרופ' סטיב פסברג, החוג ללשון העברית, האוניברסיטה העברית
- פרופ' אורה שורצולד, המחלקה ללשון העברית וללשונות השמיות, אוניברסיטת בר-אילן³
- ד"ר עמליה בר-און, לימודי הפרעות בתקשורת, אוניברסיטת תל-אביב

הגב' תמר מעגן-אפרתי ריכזה את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה התבקשה הוועדה⁴

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תוכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום לשון עברית ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתוכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מפברואר 2018.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' רינה בן-שחר לא השתתפה בהערכת תוכנית הלימודים במכללת אורנים ובמכללה הערבית.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' חנה עזר לא השתתפה בהערכת תוכנית הלימודים במכללת לוינסקי.

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אורה שורצולד לא השתתפה בהערכת תוכנית הלימודים במכללת תלפיות.

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנספח מס' 1 לדו"ח זה.

פרק 2: תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה התכנסה לראשונה במרץ 2019. בישיבתה דנה הוועדה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ובמכללות האקדמיות לחינוך בפרט.

במסגרת פעילותה קיימה הוועדה ביקורים בכל המכללות האקדמיות לחינוך אשר מוסמכות להעניק תארים בתחום הוראת לשון עברית. הביקורים התקיימו בשני סבבים בחודש מרץ ובחודש מאי 2019 במכללות האלה:

מכללת אורות ישראל, מכללת אורנים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת בית ברל, מכללת גורדון, מכללת דוד ילין, מכללת הרצוג, מכללת אחוה, מכללת לוינסקי, המכללה הערבית בחיפה, מכללת קיי ומכללת תלפיות.

במהלך ביקורים אלה נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסד, עם הנהלת התוכנית, עם הסגל, ועם סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק בחוג להוראת לשון עברית במכללה האקדמית אחוה. ביקור הוועדה במכללה התקיים ב-20 במאי 2019.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה: פרופ' דורית רביד, פרופ' סטיב פסברג, פרופ' חנה עזר.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולתוכנית ללשון עברית על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3: הערכת האיכות של תוכנית הלימודים להוראת לשון עברית

במכללה האקדמית אחוה

דו"ח זה מתייחס למצב הקיים בעת ביקור הוועדה במוסד ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. דו"ח זה מתעד את המסקנות אליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות בהתבסס על המסמכים אשר נמסרו על ידי המוסד, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסד, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע אשר זמין לוועדה.

1. מבוא

מכללת אחוה עברה בשנת 2012 תהליך מיזוג בין שלוחת בן גוריון לבין המכללה לחינוך. במכללה שלוש פקולטות: חינוך, מדעים ותארים מתקדמים. הגדולה מכולן היא החינוך, שבתוכה פועל החוג ללשון כאחד מתוך שמונה חוגים דיסציפלינריים. חוג זה, שאושר על ידי המל"ג ב-1997, מציע שני מסלולי התמחות: יסודי ועל יסודי. ב-2018 ניתנה למכללה הסמכה זמנית להענקת תואר M.Teach בהוראת הלשון.

2. הערכת איכות ותהליך הערכה עצמית

דו"ח ההערכה העצמית שהוגש לוועדה להערכת איכות הוא מסודר וברור, וכוללת בו החשיבה של הצוות אודות נקודות חוזקה ונקודות חולשה, והאופנים שבהם ניתן להתמודד עם נקודות החולשה. את תהליך כתיבת דו"ח ההערכה הובילו רכזת הפיתוח האקדמי וראש החוג ללשון, ואליהן הצטרפו לסירוגין הרקטור ודיקן בית הספר לחינוך. חברי הסגל בחוג היו מעורבים בכתיבת החזון של החוג ותיאור נקודות החוזקה והחולשה של החוג, והם מכירים את הדו"ח שהוגש, לאחר שהוצג בפניהם מספר פעמים לאורך התהליך. במפגשים של הקבוצות השונות עם חברי הוועדה עלה שיח אחיד וקול אחד ברור של כל המשתתפים (הנהלה, ראש חוג, סגל דיסציפלינרי ומדריכים, סטודנטים ובוגרים).

3. חזון ויעדים

הנהלת המכללה ביטאה את החשיבות הגבוהה שהיא רואה בעברית כתשתית ללמידה, ואת האמון הגבוה שלה בצוות החוג ללשון. תפיסה זו באה לידי ביטוי בתמיכה שנותנת ההנהלה לחוג, בכך שמאפשרת הוראה בכיתות קטנות במיוחד, חרף המספרים הנמוכים של הנרשמים. עוד מעודדת ההנהלה שיתופי פעולה בין המחלקות השונות, כגון בין החוג ללשון לבין המחלקה להפרעות בתקשורת או לצוות העוסק בנירופדגוגיה. המכללה מאמינה ברב תרבותיות ובתמיכה משמעותית של המדינה ושל מערכות השכלה הגבוהה באוכלוסייה הבדואית. לצורך הנגשת הלימודים בהשכלה הגבוהה עבור אוכלוסייה זו, תומכת ההנהלה בתוכנית חדשה להוראת עברית, תוכנית המתבססת על הוראה-למידה באמצעות הטלפון הנייד, שהוא כלי טכנולוגי זמין לאוכלוסייה זו (ולא המחשב).

חזון המכללה הוא לפתח את חברי הסגל כחוקרים וכמרצים בעלי דרכי הוראה חדשניות, באמצעות יצירת תשתיות מתאימות כגון עידוד קבוצות מחקר, תקציבים למחקר, עידוד היציגים בכנסים אקדמיים בארץ ובעולם, תמיכה בפרסום ספרים והפניית הסגל ללמידה במרחבים הפדגוגיים החדשניים שהוקמו במכללה. ראש החוג מקדמת חזון זה באמצעות חשיפת חברי הסגל

הדיסציפלינריים והמדריכים הפדגוגיים לפרקטיקות חדשניות במערכת החינוך, לתיאוריות ולמחקרים, במיוחד בתחום האוריינות.

החזון של החוג הוא לספק למערכת החינוך מורים מקצועיים ידענים בתחומי הגיל השונים. לצורך זה מציע החוג נתיבי לימוד מובחנים לכל מסלול גילי: ליסודי ולעל יסודי, והתנסות בהוראה המשלבת לא רק הוראת תחומי הלשון, אלא גם הוראת ההבעה וההבנה. בנוסף, ראש החוג מאמינה שיש להכשיר קבוצות נוספות של מורים להוראה בבתי ספר יסודיים, ביניהם מורים המלמדים עברית בפועל, אולם אינם בעלי הכשרה להוראת עברית. עבורם, לדבריה, יש לבנות תוכנית ייחודית שמתחשבת בניסיון שלהם בהוראה, ומציעה להם בסיס תיאורטי ומחקרי בלשון עברית ובאוריינות.

4. תוכנית הלימודים

תוכנית הלימודים הדיסציפלינרית מושתתת על היבטים משותפים הרלוונטיים להתמחויות לבית הספר העל יסודי ולבית הספר היסודי, בתחומי תחביר והגה וצורות, מתוך תפיסה אידיאולוגית שכל המתמחים זקוקים לבסיס תיאורטי איתן. בשני המסלולים מוצעים מגוון שיעורי בחירה, עיקרם בתחום העברית החדשה, כגון העברית הכתובה והעברית המדוברת, לשון שירי הילדים, לשון הזמר העברי, הנגשת הלשון (מקוון), חידושים ותחדישים באקדמיה ללשון עברית (מקוון), וגם לשון ההגדה של פסח. השוני בין שני המסלולים מתבטא בהיבט פדגוגי דידיקטי ובהרחבת חטיבות לימודים במסלול לבית הספר היסודי מתחום הספרות, הקריאה והכתיבה.

החוג ללשון מציע גם שירות למסלולים ולחוגים הבאים: לימודי יסוד, חטיבה בלשון לכל המתמחים בבית הספר היסודי, ועברית למגזר הבדואי. לאחרונה הושלמה תוכנית שנבנתה על ידי החוג ללשון בשיתוף עם המסלול הבדואי, שעיקרה למידת עברית באמצעות תשתית דיגיטלית, בעיקר הטלפון החכם.

החוג מרחיב את פריסת הקורסים, בעיקר אלה בתחום האוריינות, באמצעות הצעת קורסים בקריאה ובכתיבה במסגרת לימודי החינוך. קורסי בחירה, כגון הקורס הנגשת הלשון, מאפשרים למידה משותפת של מתמחים ולא מתמחים, ובכך גדל מספר הלומדים בקורסים.

בעידודה של ראש החוג המרצים בחוג משתדלים לקשר בין הידע התיאורטי לבין הידע הפרקטי של הלומדים. גם הבוגרים שעימם נפגשו חברי הוועדה מעידים על תפיסה דומה.

החוג מציע סמינריון מחקר, שבו מתבצעת הנחיה תהליכית של מנחה הסמינריון. עם זאת, לא ברור היה לחברי הוועדה מהו מודל ההערכה לסמינריון ואם יש הנחיה מוסדית ברורה בנוגע להיקף העבודות הסמינריוניות.

5. הכשרת מורים

בשנה א' מקבלים הסטודנטים הכשרה כללית בהוראה עם דגש בערכים כלליים. בשנים ב' ו-ג' ההכשרה היא בתחומים הדיסציפלינריים. במסלול דו חוגי, מקבלים הסטודנטים שנה אחת הכשרה בפדגוגיה של הלשון ושנה אחת – בפדגוגיה של החוג השני (ספרות או היסטוריה). לדברי ראש המסלולים העל יסודי והיסודי, המכללה מציעה פדגוגיה כללית, פדגוגיה תוכנית והתנסות בשדה,

והם מזינים זה את זה. הדיסציפלינה נושקת לפדגוגיה, וכל הזמן יש חיבורים הנעשים בכמה דרכים: המרצים הדיסציפלינריים מגיעים פעמיים בשנה לבתי הספר לצפות בהתנסות בהוראה של הסטודנטים, וממלאים דוחות צפייה, מתוך תפיסה מוסדית שהמרצים חייבים להכיר לאן הם מכוונים את ההוראה. בישיבות החוג נוכחים גם המרצים וגם המד"פים, וראש החוג עצמה היא גם מדפי"ת בשדה. מאחורי החיבורים הללו עומד ערך מוסדי, ולפיו יש קשר אמיץ ומשמעותי בין הדיסציפלינה לבין הפדגוגיה. בהכשרה נעשה מאמץ לא רק בתחום הוראת המקצוע, אלא גם בחשיפת הסטודנט לתרבות הבית ספרית ולהכרת האקלים הבית ספרי.

בתי הספר המאמנים נבחרים על ידי המדריכים הפדגוגיים בשיתוף ראש החוג, ובשיתוף פעולה מלא של מנהל/ת בית הספר. מודל ההכשרה הוא מודל PDS. לבית הספר מגיעים הסטודנטים כקבוצה (6-10 סטודנטים), והם צופים כמעט בכל המורים ללשון במטרה שיראו מגוון של מורים. בסוף יום ההתנסות המעשית מדברים על נקודות לשימור, על למידת עמיתים, על דרכים חדשניות בהוראה, כגון שילוב תקשוב בהוראה, ועוד. במקביל, נבנה עם בית הספר מעין חוזה התקשרות, ועל פיו המנהל/ת לוקחת חלק בתהליך ההכשרה, הספרייה עומדת לרשות הסטודנטים בימי ההתנסות בהוראה, ושם גם לומדים. המד"פיות מעבירות השתלמות לצוות המורים, ובלמידה המשותפת גם המנהלת נוכחת. לדוגמה, בעל יסודי מעלים רעיונות הוראה חדשים כגון מרחבי למידה, ונותנים למורים הזדמנות לראות הוראה מזווית אחרת. לעיתים מצטרפים גם צוותים אחרים מבית הספר, לא רק מורי שפה, וכך לומדים המורים לאורך חייהם. הוועדה התרשמה כי קיימת תחושה כללית שהמכללה תורמת לשטח, ושהמורות בבתי הספר מרגישות שמקבלות דברים חדשים. בכתבה, למשל, הכניסו את מודל ההוראה של פרופ' רילרסדאם מהולנד, את נושא ההערות המקדמות וכיצד מעריכים כתיבה.

6. סגל

תחומי ההתמחות של חברי הסגל הם מגוונים ורלוונטיים לצורכי החוג ללשון. חברי הסגל מקיימים ביניהם קשרי עבודה טובים, הם בקשר ישיר אלה עם אלה, ומודעים לצורך ליצור קשרים בין התחום הדיסציפלינרי שמלמדים לבין ההוראה של הסטודנטים במערכת החינוך. המושגים 'גיבוש' ו'התייעצות הדדית' חוזרים ועולים בדברי חברי הסגל. הם מרוצים מתוכנית ההכשרה ומבנינים שעליהם להכיר את ההוראה של הסטודנטים במערכת החינוך כדי להשביח את עבודת ההוראה שלהם-עצמם. עם זאת, לדבריהם, הם אינם מתפשרים ברמת ההוראה, ורואים עצמם כ"מודלינג" להוראה עבור הסטודנטים. על כך מעידים גם הסטודנטים והבוגרים שעיימם נפגשה הוועדה. הללו גאים בכך שהם תלמידיהם של מרצים שחלקם הם בעלי שיעור קומה, כאלה שלדבריהם "פותחים דלתות" בפניהם באקדמיה ובמערכת החינוך. עם זאת, ובשל היקפי המשרה, חלק מחברי הסגל מלמדים קורסים גם בתחומים שבהם אינם מומחים, וחלקם מציעים קורסים שהכותרת שלהם בסילבוס היא חדשנית, אולם בפועל הם מלמדים אותם נושאים בקורסים השונים שלהם.

7. סטודנטים ובוגרים

המכללה מדווחת על מספר נמוך יחסית של נרשמים לחוג ללשון הן במסלול היסודי והן במסלול העל יסודי (סה"כ בתשע"ח 61 סטודנטים בתואר ראשון, 30 בהסבת אקדמאים, 3 ב-M.Teach). רובם

נקלטים בבתי הספר מייד לאחר סיום לימודיהם, בחלקם – בבתי הספר המאמנים. עדות דומה אודות קליטה בבתי ספר מאמנים נמצאה בדברי הסטודנטים והבוגרים שנפגשו עם חברי הוועדה. למכללה אין מנגנון המשמר קשרים עם הבוגרים. עם זאת, המכללה מעידה בדו"ח שנשמרים קשרים אישיים בין הבוגרים לבין חברי הסגל הדיסציפלינרי והמדריכים הפדגוגיים בחוג ללשון. חיזוק לכך נמצא בדברי הסטודנטים והבוגרים, אשר הציגו גם הם קשרים טובים לאורך זמן עם המרצים ועם המדפיי"ם. הקשרים נושאים אופי של התייעצות בנוגע לדרכים להוראת לשון ולחידושים בתחום וכן לפיתוח תוכנית לימודים חדשנית והוראתה בבית הספר. רבים מהסטודנטים שנפגשו עם הוועדה דיווחו על כך שלא ציפו שילכו שבי אחר לימודי הלשון, אולם החשיפה לקורסים השונים, לרמתם ולמרצים מסבירי הפנים תרמה לאהבת המקצוע.

בסקר בקרב הבוגרים שערכה המכללה מופיעות שתי נקודות חוזקה של החוג ללשון במכללה: איכות המרצים ויחס אישי לסטודנטים. חיזוק לכך נמצא בדברי הסטודנטים שנפגשו עם הוועדה, אשר הציגו גם הם את היחס האישי של המרצים כנקודת חוזקה. חלק מן הבוגרים המשיכו ללימודים מתקדמים, אולם קשה ליצור הכללה מדיווח על 18 בוגרים הממשיכים בכל תחומי הלימוד. כמו כן, לא ברור מן הנתונים אם מה שמוצג מתייחס לכלל בוגרי החוג ללשון, או רק לאלה שהשיבו לסקר שערכה המכללה.

הסטודנטים חשים שהוכנו כיאות להוראה בשדה. הם מדברים על רמה גבוהה של לימודים, עומס ודרישות גבוהות מצד אחד, אולם גם על למידת עומק והכנה ראוייה מן הצד השני. הבוגרים מיישמים את מה שלמדו בחוג ללשון בקרב תלמידיהם: חשיפת התלמידים לשפה, והבנה שלהם את המניע ללמידת נושא זה או אחר בשפה, וכן פיתוח דרכי הוראה אחרות. הרושם של הוועדה הוא שהסטודנטים מרוצים מהקשר שנוצר במכללה בין לשון לבין חינוך, מבינים את משמעות הוראת האוריינות במסגרת לימודי הלשון, וערים לאסטרטגיה שטופחה במכללה, שעל פיה יש להסביר לתלמידיהם מדוע הם לומדים נושא זה או אחר בלימודי הלשון.

8. מחקר

המכללה רואה במחקר יעד חשוב, ופועלת לקראת הנגשתו לחברי הסגל באמצעות רשות מחקר (שהוקמה בתשע"ג), תקציב להשתתפות פעילה בכנסים אקדמיים בארץ ובחו"ל ולהפקת ספרים. כמו כן, המכללה מעודדת קבוצות מחקר רב תחומיות. חברי סגל ראויים, שעברו למסגרת ות"ת, מקבלים 2 ש"ש למחקר, ביניהם חבר סגל חדש יחסית מהחוג ללשון. עם זאת, המכללה מודעת לכך שחלק מחברי הסגל בחוג ללשון אינו חוקר כלל ואיננו מפרסם פרסומים אקדמיים. ראש החוג, שהיא בדרגת מרצה, עוסקת במחקר, לצד העיסוק בפרקטיקה, ולאחרונה פרסמה מספר פרסומים אקדמיים.

9. חוזקות וחולשות

חוזקות ונקודות לשימור

- הפרדה ברורה ורלוונטית בין לימודי הלשון במסלול לבית הספר היסודי לבין לימודי הלשון במסלול לבית הספר העל יסודי.

- ראש חוג מנהיגה, מובילה ומטביעה את חותמה בהתנהלות החוג. היא משמשת גם כמרצה דיסציפלינרית וגם כמדריכה פדגוגית, מכירה את שני התחומים ומקשרת ביניהם כחלק ממדיניותה כראש חוג.
- קיום חטיבת לימודי לשון לכל המתכשרים להוראה בבית הספר היסודי (בהיקף 10-15 ש"ש).
- שיתופי פעולה בין החוג ללשון לבין מחלקות קרובות במכללה, כגון קלינאות תקשורת והמסלול הבדואי.
- אירוח כינוסים אקדמיים בתחום השפה העברית בשיתוף עם אגודות כגון שפה וחברה, איל"ש והאגודה הישראלית לאוריינות ושפה.
- מודעות גבוהה בקרב חברי הסגל, ובראשם ראש החוג, להתפתחויות חדשות בשפה, לעמותות ולפיתוחים חדשים וחדשניים, וגיוסם לטובת מיזמים שלהם במכללה.
- שילוב לימודי אוריינות (קריאה וכתובה) במסגרת לימודי החינוך לשם יצירת תשתית רחבה בהוראת האוריינות, למתמחים וללא מתמחים.
- חשיפת המרצים הדיסציפלינריים ליישומים במערכת החינוך ולהיבטים עדכניים מהתיאוריה והמחקר בתחום הוראת הלשון והאוריינות.
- שיח אחיד, "בקול אחד", של כל הקבוצות השותפות להוראה-למידה בחוג ללשון: הנהלה, ראש חוג, סגל הוראה והדרכה, סטודנטים ובוגרים.
- תמיכה וגיבוי ההנהלה לפעילויות ולכיוונים של החוג ללשון.
- קשרי עבודה טובים בין חברי הסגל הדיסציפלינריים בחוג, וקשרים טובים בין הבוגרים לבין חברי הסגל והמדפיי"ם.

חולשות:

- מספר מועט יחסית של סטודנטים המתמחים בלשון עברית בתואר הראשון, על שני מסלולים, ובתואר השני (M. Teach).
- חוסר מדיניות מוסדית מוגדרת וברורה בנוגע להיקף עבודות סמינריוניות ולאופן ההערכה שלהן.
- חלק משמות הקורסים אינם בהלימה לתוכנים המופיעים בסילבוסים, כגון הקורס על חקר השיח, שעוסק הלכה למעשה בשפה נורמטיבית.

פרק 4: המלצות

המלצות הכרחיות

- ביסוס מעמדם של חברי סגל חוקרים בחוג ללשון; עידוד חברי הסגל שאינם חוקרים, בכללם מדריכים פדגוגיים, לחקור ולפרסם, ולהתקדם בדרגות הקידום.

המלצות חשובות

- הגדרת מדיניות מוסדית ברורה בנוגע להיקף עבודה סמינריונית ולאופן ההערכה שלה.
- בדיקה מחודשת של הסילבוסים – קשר בין כותרת לבין תכנים, עדכניות הביבליוגרפיה, ועוד. ראו נספח 3 – עקרונות לבניית סילבוסים והערות פרטניות על סילבוסים.
- התמודדות עם חולשות עליהן הצהירה המכללה, כגון שילוב חדשנות בהוראה בקורסים השונים, שילוב טכנולוגיה בהוראה, עידוד קבוצות מחקר רב תחומיות, ועוד.

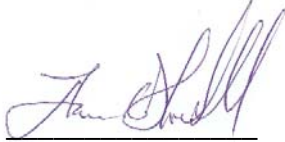
המלצות רצויות

- הקמת ועדה לבחינת אפשרויות גיוס רחבות יותר של סטודנטים להוראת לשון בבית הספר היסודי והעל יסודי, וגיוס מועמדים ראויים לתוכנית ה-M.Teach בהוראת הלשון.
- הענקת שעות למחקר למרצים רבים ככל שאפשר.
- יצירת מנגנון תמריצים למרצים הבונים קורסים חדשים (פנים אל פנים ומקוונים).

על החתום

רינה זן-שחר

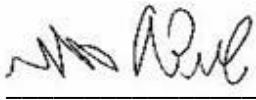
פרופ' רינה זן-שחר

ד"ר אהרון הורנקוהל

ח'נ'ה עזר

פרופ' חנה עזר

פרופ' אורה שורצולד

ד"ר יו"ר הוועדה

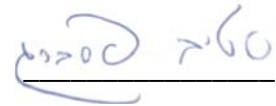
פרופ' דורית רביד – יו"ר הוועדה

ד"ר עמליה בראון

פרופ' זהר לבנת

פרופ' סטיב פסברג

נספח 1: כתב המינוי של הועדה

ח' טבת, תשע"ט
16 דצמבר, 2018

לכבוד

פרופ' דורית רביד, אוניברסיטת תל-אביב – יו"ר הועדה
פרופ' רינה בן-שחר, אוניברסיטת חיפה ומכללת אורנים
ד"ר עמליה בראון, אוניברסיטת תל-אביב
ד"ר אהרן הורנקוהל, אוניברסיטת קיימברידג'
פרופ' זהר לבנת, אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' חנה עזר, מכללת לוינסקי לחינוך
פרופ' סטיב פסברג, האוניברסיטה העברית
פרופ' אורה שוורצולד, אוניברסיטת בר-אילן

מכובדיי,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הוראת לשון עברית במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הועדה:

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות פרטניים ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן יזומי להכשרת המורים בתחום לשון עברית בישראל.

אני מודה לכם על הסכמתכם לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמוח בזאת למנות אתכם לוועדת הערכת האיכות.

גבי תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הועדה.

פרטים לגבי פעילות הועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחל לכם עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

פרופ' אדו פרלמן
סיו"ר המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב: נספח לכתב המינוי

העתק:

ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג
גבי תמר מעגן-אפרתי, רכזת הועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

נספח 2: סדר יום הביקור

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה : הנהלת המוסד (ללא ראש החוג)	נשיאת המכללה - פרופ' שוש ארד דיקן בית הספר לחינוך - ד"ר ראיסה גוברמן
9:30-10:15	ראש החוג	ראש התכנית - ד"ר עליזה עמיר
10:15-10:45	ראש/י המסלולים בהם נלמד החוג להוראת לשון עברית	ראש המסלול - ד"ר טלי וולך
10:45-11:30	סגל ליבתי המלמד בתכנית	חברי סגל - ד"ר דורון דן, ד"ר ריקי תמיר, ד"ר איילת יפת, ד"ר יצחק הילמן, גב' אילנית ראשד
11:30-12:15	מדריכים פדגוגיים	גב' רונית רובינסקי (דוקטורנטית), גב' רונית יעקב.
12:15-13:00	ארוחת צהריים (פגישה סגורה של הוועדה)	
13:00-13:45	סיור בספרייה והצגת תשתיות ו/או פעילויות ייחודיות של המחלקה	נשיאת המכללה - פרופ' שוש ארד דיקן בית הספר לחינוך - ד"ר ראיסה גוברמן ראש התכנית - ד"ר עליזה עמיר מנהלת אקדמית של הספרייה - ד"ר אירנה ולדימירסקי ד"ר שלומית לנדמן
13:45-14:30	סטודנטים וסטודנטיות	
14:30-15:15	בוגרים ובוגרות	
15:15-15:30	הפסקה	
15:30-15:45	מפגש סיכום : הנהלת המוסד והתכנית	נשיאת המכללה - פרופ' שוש ארד דיקן בית הספר לחינוך - ד"ר ראיסה גוברמן ראש התכנית - ד"ר עליזה עמיר
15:45-16:15	ישיבת סיכום פנימית של הוועדה	

נספח 3: עקרונות לבניית הסילבוסים

- יש להקפיד על התאמה בין שם הקורס לבין תוכנו.
- כל הפריטים הביבליוגרפיים צריכים להיות רלוונטיים לנושא הקורס.
- יש להבחין בבירור בין קריאת חובה לקריאת רשות.
- יש להקפיד לפרט את הביבליוגרפיות לפי שמות המחברים (א"ב) ולפי שנים (מן המוקדם למאוחר).
- יש לשלב מקורות קאנוניים מכווננים עם מקורות חדשים ועדכניים מן העשור האחרון,
- חומרי לימוד ומילונים יופיעו בסילבוסים בקטגוריה נפרדת של חומרי עזר.
- יש לשלב פריטים באנגלית – למשל ערכים מתוך האנציקלופדיה EHL, *Encyclopedia of Hebrew Language and Linguistics 2013* האנציקלופדיה נמצאת גם אונליין.
- רצוי להשתמש ביחידות רלוונטיות של האוניברסיטה הפתוחה.
- פריטי הביבליוגרפיה צריכים להיות מעודכנים, ויש להשתמש במהדורות מעודכנות של ספרים ותיקים. למשל, יש להיעזר בספרו החדש של י" בלאו (תש"ע) ולא במהדורה מתשל"ב. ראו להלן.
- יש להקפיד על דיוק ברישום הפרטים הביבליוגרפיים, כולל מספרי עמודים של מאמרים ופרקים.

הערות פרטניות על סילבוסים

- חסרים סילבוסים, הנמנים ברשימת הקורסים ואינם לפירוט הסילבוסים.
- נראה שיש כפילות בקורסים: יש קורס "העברית הכתובה והעברית הדבורה", אבל מבדיקת העבודות הסמינריוניות ניכר שיש סמינריון שנושא העברית הכתובה והעברית הדבורה. מכיוון שחסרים קורסי ליבה חיוניים, עדיף שיהיה רק קורס אחד – או קורס בחירה או סמינריון.
- כפילות בקורס "לשון וחברה" ובסמינריון "חקר העברית החדשה בראי החברה" (ראו הערות להלן בעניין הסמינריון). עדיף לתת או קורס או סמינריון בנושא הזה ולפנות מקום לקורסים חיוניים יותר.
- בסמינריון על העברית בת זמננו, האזכור של שורצולד ב"בלשנות עברית" 70 משונה. צריך לפרט את כותבי המאמרים, ולא את העורכת! זה כתב עת ולא קובץ מאמרים.
- בתולדות הלשון, 11 היחידות של האוניברסיטה הפתוחה על "תולדות הלשון העברית" הן חובה. מתוכן רק היחידה של צרפתי הוזכרה.
- "פיתוח כישורי השיח הדבור" אינו אלא קורס בעברית נורמטיבית, לצורך זה יש לשנות את שם הקורס קודם כול, ולהפוך הרבה מן הביבליוגרפיה שהיא רשות לחובה.
- בלשון חז"ל כדאי להיעזר ביחידה שכתב שמעון שרביט ב"פרקים בתולדות הלשון העברית" בהוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

- בסמינריון "חקר העברית החדשה בראי החברה" חסרה הפניה לספריה של מלכה מוצ'ניק "לשון חברה ותרבות" בהוצאת האוניברסיטה הפתוחה, ומומלץ לקרוא את "גוני לשון בעברית" מאת אורה שורצולד, המאמר המעודכן ב"מחקרים בעברית בת זמננו" תשע"ט.
- ב"לשון ההגדה של פסח" כדאי להוסיף את ספרו של כשר (הגדה שלמה, ירושלים, מכון תורה שלמה תשכ"ז). אפשר גם להמליץ על "מילון ההגדות של פסח בלאדינו" (ירושלים תשס"ח), כי ההקדמות כוללות דיונים על מבנה ההגדה ודרך התגבשותה בקהילות הספרדית.
- בקורס "הניב וגלגוליו" מומלץ להפנות את התלמידים לספרו של דן יהב, תנ"ך יום-יום" (תל אביב 1988).
- הקורס "הנגשת הלשון" צריך להיות בין לימודי החינוך ולא בין קורסי הלשון.
- הביבליוגרפיה בקורס "הדרכה לשימוש במקורות עזר..." מתאימה לקורס על שימושי המילון העברי, ולא לנושא הקורס. אמנם המילון בעל ערך כמקור עזר, אבל חשוב להנגיש לתלמידים גם ספרי דקדוק עכשוויים והיסטוריים, קונקורדנציות למקרא וללשון חכמים, אוצר המונחים הפילוסופיים של קלצקין על לשון ימי הביניים ועוד.
- בקורס "גישות להוראת עברית" של עליזה עמיר, איזה מקור הוא "ספר בן-ציון"? סידור א"ב של הפריטים הוא לקוי.